

Miten syntyvyyttä voidaan tukea ja lapsiperheiden toimeentuloa parantaa

Hallitusneuvottelut Säätytalolla 1.6.2023

Toimitusjohtaja Eija Koivuranta, Väestöliitto

Viisi suositusta kestävään väestönkehitykseen

1. Otetaan väestöpolitiikka haltuun

- Suomi tarvitsee inhimillisten voimavarojen vahvistamista alenevan syntyvyyden, tavoitellun maahanmuuton ja eriytävän aluekehityksen vuosikymmenille

2. Investoidaan nuorten mielen hyvinvointiin

- Mielenterveyden palvelupolut nopeiksi ja yhdenvertaisiksi
- Digitaalinen hyvinvointi uudeksi hyvinvoinnin edistämisen osa-alueeksi

3. Tuetaan ihmisten lapsitoiveita

- Sitoudutaan toivotun lapsiluvun politiikkaan

4. Vahvistetaan perheiden pärjäämistä

- Työ, sosiaaliturva, palvelut, järjestöjen antama apu ja tuki sekä läheisiltä saatu hoiva tukevat perheiden turvaverkkoja

5. Tuetaan maahanmuuttoa ja kotoutumista inhimillisistä lähtökohdista

- Perheenyhdistämisen helpottaminen; lasten ja nuorten osallisuus ja tukeminen

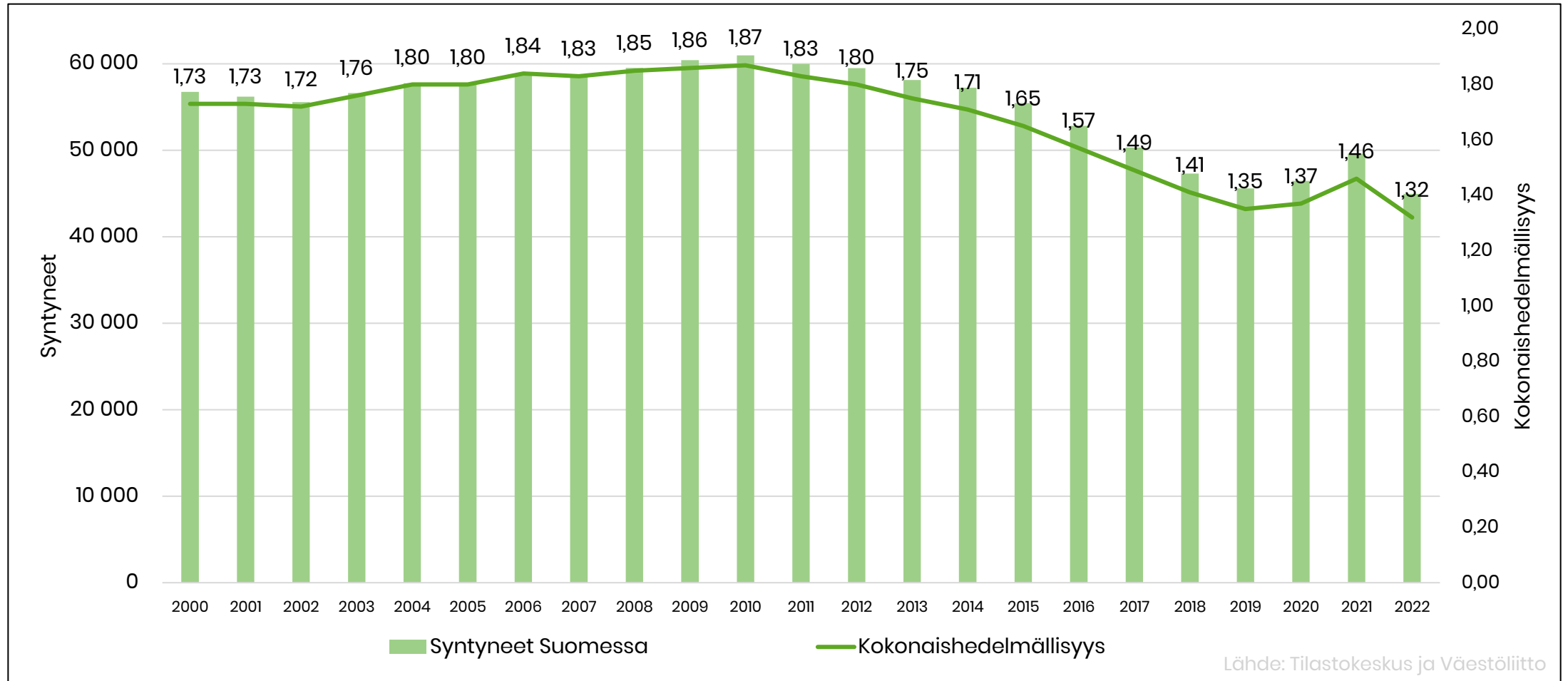
Tiivistys syntyvyyden ja perheiden tukemisesta: lapsi- ja perheystävällinen Suomi

- **Syntyvyyteen voidaan vaikuttaa toivotun lapsiluvun politiikalla**
- **Tarvitaan monia erilaisia toimenpiteitä:**
  - Tietoa, tukea ja tilaa lapsitoiveille eri politiikkasektoreilla ja alueilla kuten koulutuksessa, työelämässä, järjestöjen avussa ja tuessa
- **Sosiaaliturvalla on merkitystä syntyvyydelle**
  - Turvan muokkaaminen ei ole ainoa eikä yksin riittävä keino; Suomessa on jo hyvät etuudet
- **Arvopohja, viesti ja ilmapiiri vaikuttavat tutkitusti syntyvyyteen**
  - Erittäin tärkeää on pitää perheet ja lapset näkyvinä
  - Sosiaaliturvan uudistussuunta tulee linjata lapsi- ja perhemyönteiseksi ja toteuttaa heti täsmäkorjauksia, joita tähän esitykseen sisältyy
  - Radikaaleja uusia vaihtoehtoja voitaisiin selvittää: syntyneen lapsen huomiointi tulevassa eläkkeessä, huoltovastuun merkittävä vaikutus verotukseen

Toivotun lapsiluvun politiikka

Syntyneet ja syntyvyys 2000-luvulla

2010 alkanut raju lasku näkyy työmarkkinoilla 2025 alkaen

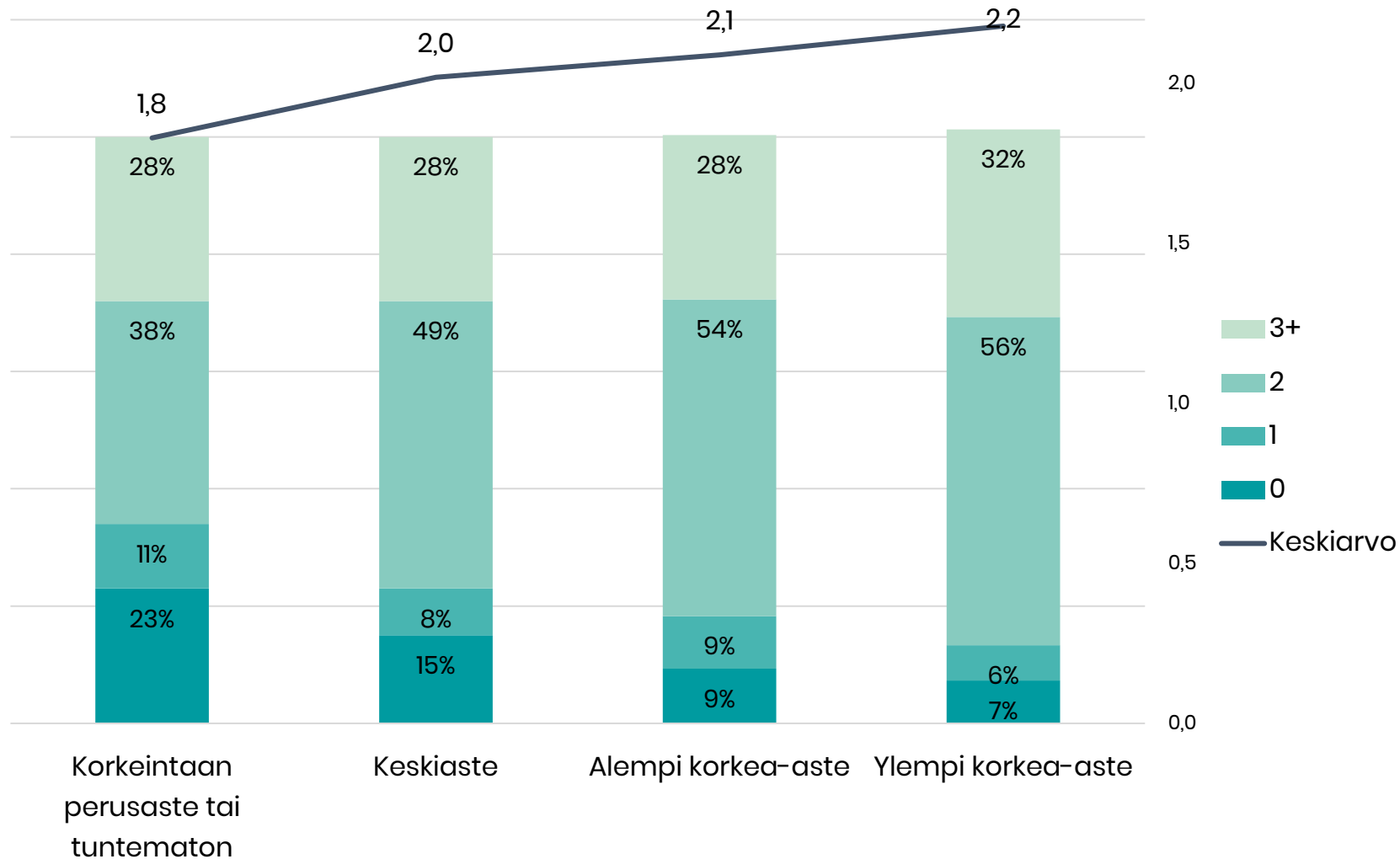

Väestöliiton Perhebarometri: Valtaosa toivoo lapsia, mutta kaikki eivät niitä saa

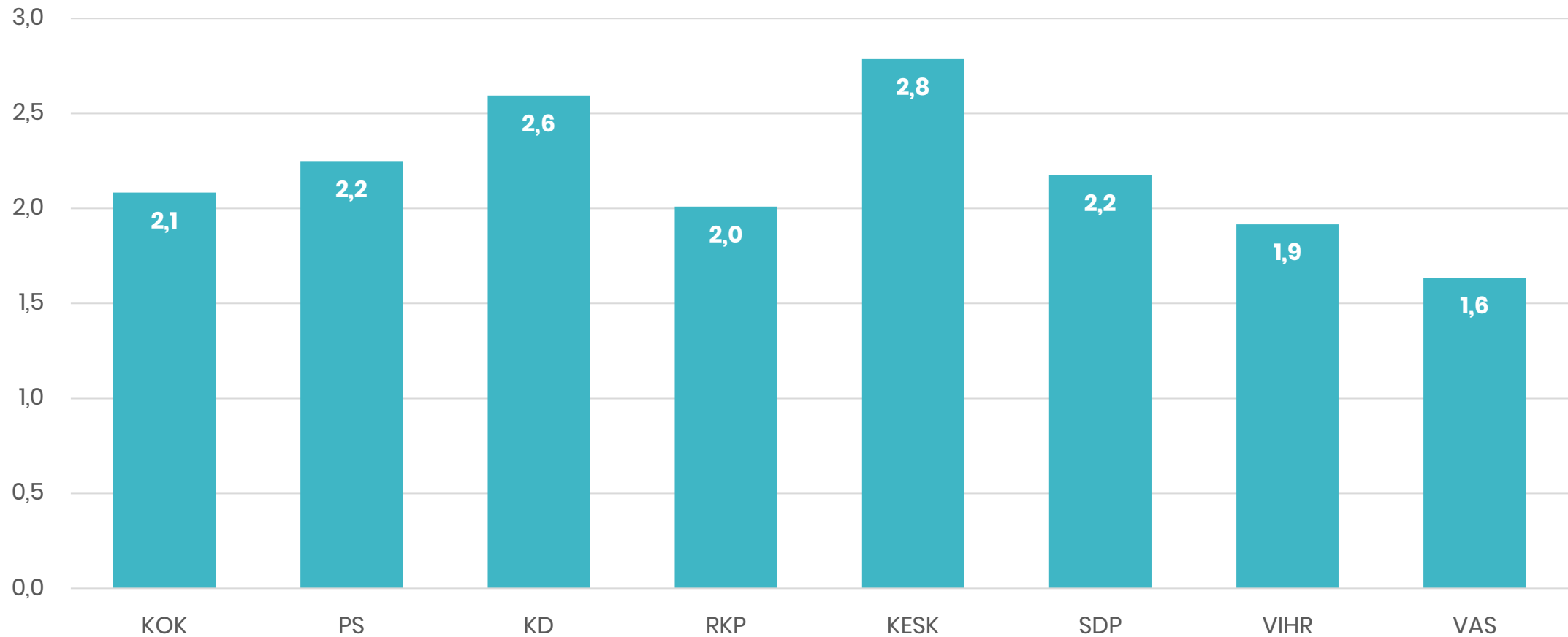
- **Noin 85 % suomalaisista toivoo lapsia**
  - Jos kaikki toivotut lapset saataisiin, suomalaiset saisivat elämänsä aikana keskimäärin 2 lasta.
- **Suomalaiset saavat kuitenkin vain arviolta n. 1,6–1,7 lasta**
  - Toivotun ja toteutuneen lapsiluvun välinen ero on iso: 0,66 lasta 35–45-vuotiaiden ikäryhmässä ja 0,59 lasta vielä 46–54-vuotiaillakin
  - Noin 20–25% jää lapsettomiksi
- **Resurssirikkaat sekä toivovat että saavat enemmän lapsia**
  - Korkeimmin koulutetut, maaseudulla asuvat, parisuhteessa elävät, uskonnolliset, ruotsinkieliset ja ne, jotka eivät koe itsensä yksinäiseksi ja jotka saavat sosiaalista tukea toivovat ja aikovat saada muita enemmän lapsia

Mitä korkeampi koulutus, sitä korkeampi ihanteellinen lapsiluku

Kuka haluaa
LAPSIJA
2020-luvulla?
TIA SORSA, NOORA LEHTONEN & ANNA ROTKICZ
Tammikuu 2023

Arvoilla on vaikutusta: Ihanteellinen oma lapsiluku puoluekannan mukaan

Tärkeimmät syyt lykätä lastensaantia, vaikka lapsia joskus haluaa

20-45-vuotiaat lapsettomat vastaajat, lapsilukuihanne 1+

Kuka haluaa

L A P S I A

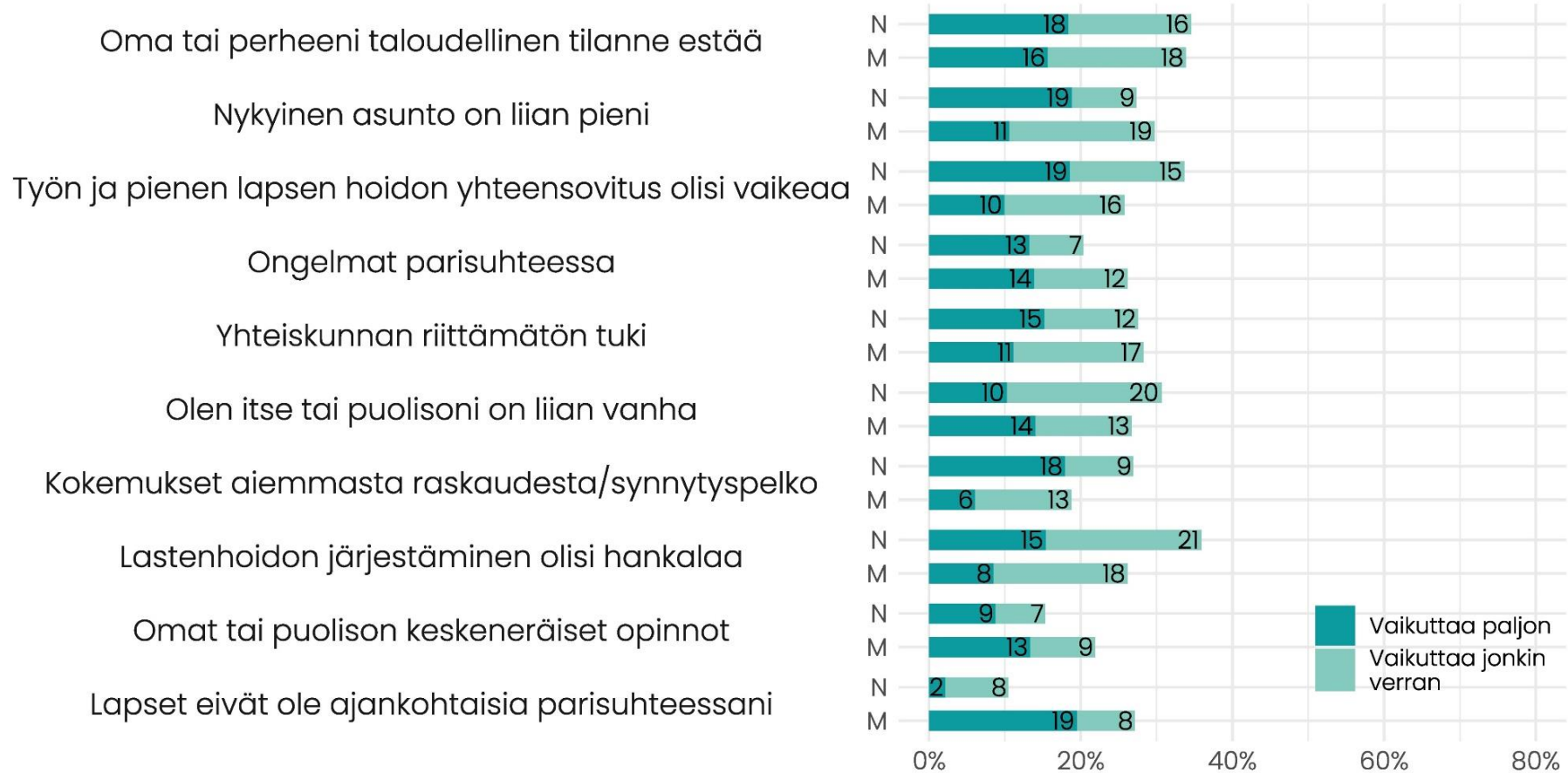
2020-luvulla?

TIA SORSA, NOORA LEHTONEN & ANNA ROTKIRCH

Tärkeimmät syyt lykätä lastensaantia yhden lapsen vanhemmilla

20-45-vuotiaat yhden lapsen vanhemmat, lapsilukuihanne 2+

n = 171

12–18-vuotiaat

- Hedelmällisyystietoisuus
- Seksuaaliterveydestä huolehtiminen
- Seksuaalisuuden moninaisuus ja monimuotoiset perheet

Yläkoulun, lukion ja ammattikoulun terveystieto.

18–25-vuotiaat

- Hedelmällisyystietoisuus
- Seksuaaliterveydestä huolehtiminen
- Perhesuunnittelun tuki ja neuvonta

YTHS, ehkäisyneuvolat, nuorisoneuvolat tai -vastaanotot. Järjestöjen tarjoamat matalan kynnyksen palvelut, myös verkossa.

Yli 25-vuotiaat

- Hedelmällisyystietoisuus
- Perhesuunnittelun tuki ja neuvonta
- Mahdollisuus selvittää omaa hedelmällisyyden tilaa

Ehkäisyneuvolat, perhekeskukset, järjestöt ja mahdollisesti uusi taho lastensaannin pohdinnan tueksi.

Hedelmällisyystieto ja -neuvonta kehitettävä osaksi perhesuunnittelua

- Toteuttavat tahot: oppilaitokset, sotepalvelut
- Kustannukset: pienet koskien opetusaineistoja ja resursseja
- Valtakunnallisen SYNTY-tutkimusverkoston lausunto ja tiekartta hedelmällisyysneuvonnan edistämiseksi
- HUS tiedote 05/23: Heikko hedelmällisyystietoisuus vaikuttaa lapsitoiveiden toteutumiseen

Lapsiperheet ja sosiaaliturva: ikäntyvän yhteiskunnan peruspilari

Perusturvan uudistaminen 1

- **Perusturvan selkeyttäminen ja kohtuullinen taso hyödyttää myös lapsiperheitä**
  - Perusturvan tason tavoitteena viitekorien mukainen kohtuullinen minimitaso
- **Tavoitteena yksinkertainen hakumenettely ja järjestelmän läpinäkyvyyden kautta luottamus etuuden saamiseen muutostilanteissa ilman katkoja ja joustava yhteensovitus ansiotuloihin**
  - Otetaan käyttöön etuusehdotus
  - Jatketaan yhden perusturvaetuuden valmistelua
- **Perusturva ei ole vain yksilöiden turvaa, vaan elatus- ja hoivavastuut huomioitava systemaattisesti kaikissa etuuksissa**
  - Lapsikorotusten kohtuullisesta tasosta huolehdittava
  - Opintotuen huoltajakorotus muutettava ”kertakorotuksesta” lapsilukuun perustuvaksi

Perusturvan uudistaminen 2

- **Yhteiskunta ja perheet eivät hyödy vain ansiotyöstä vaan myös perheissä ja lähisuhteissa tehtävästä hoivatyöstä**
- **Vanhempainpäiväraha ja lasten kotihoidon tuki pienten lasten hoivaan**
  - Pitemmän ajan tavoite vanhempainpäivärahauden jatkaminen, jolloin kotihoidon tuen tarve vähenee, muuten kotihoidon tuki edelleen tarpeen ja perheiden arvostama. Erityisesti monilapsisille perheille tärkeä etuus.
- **Omaishoidon tuki vammaisen ja pitkäaikaissairaan lapsen hoitoon**
  - Uutena tarvitaan työsopimuslain mukaisen lyhytaikaisen omaishoitovapaan päiväraha, keston pidentäminen ja laajennus tosiasiallisiin omaishoitotilanteisiin
  - Omaishoidon tuen palkkion, työttömyysturvan, sosiaaliturvan ja osa-aikatyön yhdistelyyn luotava paremmat edellytykset
- **Erityiskysymyksenä hedelmöityshoitojen korvaukset**
  - Hoitopäivät sairausvakuutuksen päivärahan piiriin ja lääkärikäynnit ja lääkkeet KELAn korvattaviksi

Toimeentulotuen uudistaminen

- Viimesijainen turva eli toimeentulotuki turvaa poikkeustilanteissa/muiden tulojen ollessa vähäisiä tai puuttuessa vähintään välttämättömän toimeentulon
- Lapsiperheissä lapsen vähimmäisturva muodostuu toimeentulotuen lasten osuuksien ja lapsilisän yhteismäärästä; lisäksi perhekohtaisesti esim. asumistuki
  - Lapsilisän ja toimeentulotuen yhteensovituksen tulisi tuottaa Suomessa vähimmäistasoksi määritelty taso, vrt. viitebudjetit
  - Nuorten työhön kannustamiseksi ja itsenäistymisen tueksi 15 vuotta täyttäneen omat työansiot voitaisiin jättää toimeentulotuessa huomioon ottamatta
- Perusturvan tuottaman tason (samoin yhdessä lapsilisän ja asumistuen kanssa) tulisi olla vähimmäisturvaa korkeampi, kohtuullinen taso
  - Tarveharkintaisella toimeentulotuella ei tulisi pitkäaikaisesti joutua täydentämään perusturvaa

Perhekustannusten tasaus: lapsilisä

- Lapsilisä ilmentää sitä, että jokainen lapsi on arvokas ja tärkeä
- Syntyvyyden alentuessa maksettavat lapsilisät vähenevät ja tämä luo tilaa lapsilisän kehittämislle
  - Säilytetään lapsilisä jokaisesta lapsesta maksettavana verottomana etuutena
  - Jatketaan lapsilisän maksamista siihen asti, kun lapsi täyttää 18
  - Nykyisen reaaliarvon säilyttämiseksi sidotaan lapsilisä indeksiin
  - Laaditaan suunnitelma lapsilisän reaaliarvon asteittaiseksi nostamiseksi. Vrt. lapsilisän reaaliarvo on laskenut 34,2–42,4 prosenttia vuodesta 1994 vuoteen 2022 (eduskunnan tietopalvelu). Nykytaso viestii lasten väheksyntää
  - Köyhyysriskissä olevien korotuksia voidaan painottaa ja ne ovat kiireellisimpiä; yksinhuoltajat, monilapsiset perheet
  - Selvitetään lapsilisän laajempaa uudistamistarvetta reunaehtona se, että köyhyysriskissä olevien asema ei heikkene. Huomioidaan eri perhemuodot.
  - Jos harkitaan lapsilisän maksamisesta ITLAN ehdotuksen mukaan 15 vuotta täyttäneille, elatusvastuun toteutumista selvitettävä

Muita näkökohtia perheiden pärjäämiseen

- **Julkisen sektorin vastuulla yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut, varhaiskasvatus ja koulutus**
  - Vauvaperheiden palveluja parannettava: synnytyssairaalat, neuvolat, perhekeskukset
  - Parisuhteiden ja vanhemmuuden tukea vahvistettava, myös perheiden kotipalvelut
  - Yksinhuoltajaperheille lapsen vuoroahoito osana varhaiskasvatuspalveluja ja myös pienille koululaisille vuoroahoito
  - Vuoroasumisen mahdollistaminen kahden kodin tuen ja palvelujen kautta
  - Jokaiselle lapselle mahdollisuus harrastaa turvallisesti
  - Nuorten ja perheiden digitaalista hyvinvointia seurattava ja tuettava
  - Suomen kansalaisen raskaana olevalle puolisolle oikeus äitiysavustukseen ja neuvolaan
- **Järjestörahoituksen kautta tuetaan haavoittuvien ryhmien arjessa pärjäämistä ja sosiaalisia verkostoja**

Väestöliitto

Koska tarvitsemme toisiamme